2.10.2026

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

HEL 2026-016041 T 03 00 00

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungilta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp). Helsingin kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Helsingin kaupunki antaa seuraavan lausunnon:

Keskeiset näkemykset

1. Helsingin kaupunki ei kannata kotoutumistukena maksettavaa tavanomaista yleistukea alempaa etuustasoa eikä työskentely-, asumisaika- ja kielitaitoperusteista erottelua. Esitetylle kannustinvaikutukselle ei ole riittävän vahvaa näyttöä ja alempi tuki voi siirtää kustannuksia toimeentulotukeen.
2. Toimeentulotuen käytön lisääntyminen voi heikentää esityksen kannustavuuden tavoitteen toteutumista.
3. Kielitaidon ja työllistymisen edistäminen edellyttää laadukkaita, saavutettavia ja oikea-aikaisia palveluja.
4. Työvoimaviranomaisille ehdotetut uudet tehtävät lisäävät hallinnollista työtä ja edellyttävät selkeitä vastuita sekä riittävää rahoitusta.
5. Helsinki kannattaa tilapäistä suojelua saavien pääsyä työttömyyden perusteella maksettavan ensisijaisen etuuden piiriin.

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sotepe.sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotepe

Puhelin
+358 9 310 5015

Y-tunnus
0201256-6

6. Uudistuksen taloudelliset ja yhteiskunnalliset sekä lapsi-, perhe- ja sukupuolivaikutukset on arvioitava uudelleen.

Eriyttävä etuustaso ei ole perusteltu kielen oppimisen kannustin

Esitys asettaisi hiljattain Suomeen muuttaneet eri asemaan maassaoloajan, työssäoloehdon ja kotimaisen kielen taidon perusteella. Alkuperään ja kieleen läheisesti kytkeytyvä erottelu ei tue yhdenvertaisuutta eikä itsessään edistä kotoutumista. Taloudellisen tuen alentamisen vaikutuksesta kielen oppimiseen tai työllistymiseen ei esitetä riittävän vahvaa näyttöä, ja esityksen omissa arvioissa työllisyysvaikutus jää vähäiseksi. Kotoutumistuen täysimääräinen työllisyysvaikutus on esityksessä arvioitu olevan noin kaksi sataa henkilöä vuodessa ja keskimäärin vuositasolla vielä vähemmän. Lisäksi työllisyysvaikutukset voivat olla pitkäaikaisessa tarkastelussa jopa haitalliset, jos työllistyminen tapahtuu heikoin valmiuksin. Työllisyysvaikutuksissa tulisikin huomioida esim. pohjoismaiset tutkimustulokset maahan muuttaneiden kielikoulutuksen ja pitkäaikaisten työllisyysvaikutusten positiivisesta yhteydestä.

Toimeentulotukiriippuvuuden kasvu ei lisää kannustavuutta

Esityksessä todetaan sen lähtökohtaisesti heikentävän kohdejoukossa olevien henkilöiden ja kotitalouksien taloudellista asemaa. Jos alempi yleistuki korvautuu perustoimeentulotuella, käytettävissä olevat tulot ja kannustin eivät käytännössä muutu. Kustannuksia siirtyy ensisijaisesta etuudesta toimeentulotukeen ja asiointi useassa etuusjärjestelmässä lisääntyy. Toimeentulotukea saavien osalta esityksen on arvioitu johtavan kuitenkin aiempaa suurempaan toimeentulotukiriippuvuuteen. Toimeentulotuella tiedetään olevan perusturvaa suurempia ja vaikeammin ratkaistavia kannustinongelmia, jolloin seuraus olisi päinvastainen esitysluonnoksen kannustavuuden lisäämisen kanssa.

Esitys vaikuttaisi myös lapsiin vanhempien toimeentulon kautta. Lapsivaikutuksia ei voida pitää vain välillisinä tai vähäisinä. Lähtökohdaksi on otettava lapsen edun ensisijaisuus ja lapsiperheköyhyyden ehkäiseminen. Koska kohderyhmässä on enemmän naisia kuin miehiä ja naisten työllistymiseen vaikuttavat usein hoivavastuut sekä palveluihin pääsy, vaikutukset voivat olla sukupuolittuneita. Koetut taloudelliset vaikeudet heijastuvat myös muihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, millä on pitkäkestoisia vaikutuksia. Lisäksi on todettu, että perheen sosioekonominen tausta on syntyperää olennaisempi tekijä hyvinvoinnille. Lakiesityksellä vaikeutetaan perheiden sosioekonomista tilannetta entisestään.

Palvelujen, varhaiskasvatuksen ja kielikoulutuksen tosiasiallinen saatavuus on huomioitava ennen etuustason kytkemistä yksilön toimintaan.

Kielitaidon saavuttaminen edellyttää laadukkaita ja saavutettavia palveluja

Kotimaisen kielen taito tukee kotoutumista ja työllistymistä, mutta sen kehittymiseen vaikuttavat monet yksilölliset ja palvelujärjestelmään liittyvät tekijät, kuten koulutuksen saatavuus ja laatu, luku- ja kirjoitustaito tai terveydentila, joihin etuustason alentaminen ei olennaisesti vaikuta.

B1.1-tason sitominen etuuden tasoon on ongelmallista, koska kaikki kotoutumiskoulutuksen suorittaneet eivät saavuta tasoa koulutuksen aikana. Maksuton kielitutkinto on kannatettava, mutta se edellyttää riittävää rahoitusta. Kotoutujille on turvattava yhdenvertainen pääsy opetukseen, tukeen ja kielitaidon osoittamiseen. Hyväksyttävät osoittamistavat ja etuuden keskeiset ehdot on määriteltävä selkeästi ja ennakoitavasti.

Työvoimaviranomaiselle ehdotetaan uusia, osin sen ydintehtävien ulkopuolelle sijoittuvia tehtäviä

Työvoimaviranomaisen vastuu laajenisi työvoimapoliittisiin lausuntoihin, kielitaitoedellytysten selvittämiseen, poikkeusperusteiden arviointiin ja kuuden kuukauden takuuajan seurantaan. Hallinnollinen työ lisääntyisi ja vähentäisi aikaa työllistymistä edistävästä asiakastyöstä. Työvoimaviranomaisen ei tule tehdä terveydentilaa tai vammaisuutta koskevaa lääketieteellistä arviointia kielitaidon osoittamismahdollisuuksista. Ratkaisun tulee perustua terveydenhuollon arvioon. Vastuut, tiedonsaantioikeudet ja äidinkieltä koskevan tiedon käyttö on säädettävä yksiselitteisesti, yhdenmukaisesti ja oikeusturvan takaavasti.

Helsinki kannattaa viivytyksetöntä pääsyä palvelutarvetta vastaavaan palveluun. Takuu ei saa täyttyä muodollisella tai lyhyellä palvelulla, vaan palvelun on vastattava yksilölliseen tarpeeseen ja edistettävä kielitaitoa tai työllistymistä. Uudet lakisääteiset velvoitteet on korvattava kunnille täysimääräisesti alueellisen asiakasmäärän ja todellisten kustannusten mukaisesti.

Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen on kannatettava

Helsinki kannattaa tilapäistä suojelua saavien työttömien työnhakijoiden pääsyä työttömyyden perusteella maksettavan ensisijaisen etuuden piiriin yhdenvertaisesti muiden työnhakijoiden kanssa. Muutos selkeyttää etuusjärjestelmää ja voi vähentää toimeentulotukiriippuvuutta. Vaikutukset on arvioitava ajantasaisesti ja kunnille aiheutuvat kustannukset korvattava.

Uudistuksen vaikutuksia koskeva arviointi edellyttää vielä useilta osin tarkentamista

Vaikutusarvioihin liittyy huomattavaa epävarmuutta ja ne perustuvat osin nykyisiin rekisteriryhmiin, vaikka sääntely koskisi lain voimaantulon jälkeen Suomeen muuttavia. Arvioinnissa on huomioitava myös toimeentulotuen muutosten, kotihoidon tuen asumisaikavaatimuksen ja kotoutumispalvelujen uudistuksen yhteisvaikutukset samoihin henkilöihin ja kuntien palveluihin. Esitys ei huomioi, että eriarvoistava kotoutumistuki voi heikentää sekä kotoutumistuen saajien että muiden ulkomaalaistaustaisten luottamusta yhteiskuntaan ja lisätä väestöryhmien välistä segregaatiota.

Lisätiedot

Sari Karisto, aikuissosiaalityön päällikkö
puhelin: 09 310 37579, sari.karisto@hel.fi

Leena Luhtasela, vs. perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja
puhelin: 09 310 64489, leena.luhtasela@hel.fi

Liitteet

1 Kuulemis- ja lausuntopyyntö 28.9.2026
2 Kuulemis- ja lausuntopyyntö 28.9.2026, liite, hallituksen esitys

2.10.2026

Leena Turpeinen
vs. sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.